

VOORWOORD

‘Daarom heet dit plantje zo’, besloot de natuurgids op een tocht door de Gentse Bourgoyen. Ik was een jonge studente en had aan de gids zijn lippen gehangen, bekeek het plantje en bedacht hoe fijn het was dit nu te weten. Ik ben het nooit meer vergeten.

Dat is de **kracht van een verhaal**: het neemt je mee. Een plantenverhaal verbindt een plant met de geschiedenis van het stukje aarde waarop ze groeit én met jouw fantasie. Sommige verhalen zijn te mooi om waar te zijn. Maar sommige verhalen zijn ook te mooi om níét waar te zijn. Het maakt niets uit. Ik heb een romantisch zieltje met veel nostalgische liefde voor wat ons is voorgegaan. En ik ben daarin niet alleen.

‘Mama, vertel je nog eens over de duivel en de eik?’ Een vraag die mijn zonen Warre en Nout me nog vele jaren na die wandeling in de Bourgoyen bleven stellen. Gebeten door plantenverhalen had ik er in tussentijd wel al wat verzameld en ik oefende het vertellen bij mijn trouwste publiek: mijn twee zonen. En of ik succes had! Ze hadden net als ik veel fantasie en vonden het heerlijk als de plant langs het pad een verhaal kreeg. Waarom de brandnetel prikt, de eikenblaadjes gelobd zijn, de ratelpopulier ratelt en waar het vergeet-me-nietje zijn naam vandaan haalt. Nog belangrijker: het hielp ons om de planten te herkennen en te onthouden wat voor bijzondere eigenschappen ze hebben.

Aangemoedigd door mijn jongens durfde ik de verhalen ook te vertellen aan een volwassen publiek en ik merkte: **dit is voor alle leeftijden**. Voor iedereen die durft verwonderd te zijn. Maakt niet uit of je al plantenliefhebber bent of nog helemaal niet, je wordt er beslist eentje, eenmaal je de planten écht leert kennen.

In mijn zoektocht naar verhalen vond ik veel boeken met verwijzingen naar legendes of mythes, maar zelden vertelden die boeken het hele verhaal.

En soms, als het wél volledig verteld werd, was het in een oubollige taal of niet meer geschikt voor onze tijdsgeest. Ik besloot dus heel wat verhalen op te frissen en te herschrijven. Of in het geval van de stinkende gouwe, zelf uit te vinden.

De verhalen in dit boek komen van over de hele wereld: van Korea, Roemenië, Rusland en Noord-Amerika tot onze streken. Ze hebben één ding gemeen: de plant waarover het gaat, groeit ook bij ons!

Veel verhalen hoorde ik mondeling verteld worden door natuurgidsen of liefhebbers. Mijn neergeschreven versies zijn dan ook reproducties, die misschien een beetje anders zijn dan hoe ik het origineel hoorde. Zo gaat dat met volksverhalen, er bestaan duizend en één versies van. Ook de wondermooie aquarel illustraties van Nele zijn eigen interpretaties. Dit boek is dan ook niet geschreven met de intentie de legendes, mythes en verhalen als historisch correct neerslagwerk te bundelen. Onze intentie is wél om jullie mee te nemen in onze betoverende botanische wereld. **Om planten te leren kennen én lief te hebben.**

Planten zijn bovendien zoveel meer dan een levend verhaal. Hun nut is zo veelzijdig. Daarom hoort bij elke plant die in dit boek aan bod komt, ook een ecoprint en een selectie verrassende weetjes over hun rol in de biodiversiteit, eetbaarheid, gebruik als medicijn of grondstof.

Dus, of je nu jong bent of minder jong, duik heerlijk weg in dit boek vol verklarende plantenverhalen. Kies er de leukste uit en vertel ze op jouw beurt verder aan iedereen die bereid is om met een nieuwe blik te kijken naar de wereld om ons heen. Neem de verhalen mee de natuur in en laat ze tot leven komen bij de juiste plant.

Veel lees-, vertel- en ontdekplezier.

Open je ogen en je hart... en laat je betoveren!

DE ZALM DER WIJSHEID

*... of waarom het een goed idee is
om hazelnoten te eten*

Zeven jaar lang al zat Finegas elke dag te staren naar het water van de rivier, hopen er een vis te zien. Je denkt vast: dat moet wel een heel bijzondere vis geweest zijn als je er zo lang naar uitkijkt. En ja, dat was ook zo! Het was namelijk de Zalm der Wijsheid.

Deze zalm was opgegroeid in de bron van de rivier, in de schaduw van negen magische hazelaars. Alle hazelnoten die in het water vielen, werden door de zalm opgegeten. Zo werd de zalm nootje per nootje een beetje wijzer. Tot hij alle wijsheid van de wereld bezat!

Iedereen wist dat de zalm bestond, maar niemand was er ooit in geslaagd hem te vangen. Tja, die zalm was natuurlijk wijs genoeg om dat niet te laten gebeuren! Er werd gezegd dat wie de zalm als allereerste zou eten, alle wijsheid van de zalm zou overnemen.

Dat was dus precies wat Finegas zo graag wilde en hij gaf niet op!

Op een dag zat hij weer naar het water te staren, nadenkend over wat rymde op 'zalm' (want Finegas is een dichter), toen hij plots een glinstering in het water zag!

Finegas sprong op en dook in het water zoals hij nog nooit gedoken had! Tot zijn grote verbazing kon hij de vis grijpen. De zalm spartelde en spetterde, Finegas worstelde en ploeterde! En na een lang gevecht trok Finegas de zalm op het droge. Eindelijk!

Uitgeput plofte hij neer in het gras. Zijn vreugde was groot, maar zijn moeheid nog groter. Gelukkig was Fionn, de leerling van Finegas, in de buurt. Hij kreeg de opdracht de zalm klaar te maken zodat Finegas zelf kon rusten. 'Maar opgepast, Fionn!', waarschuwde Finegas nog, 'Wat je ook doet, eet niet van de vis! Zelfs niet het allerkleinste stukje!' Fionn beloofde zijn meester niet van de zalm te proeven en trok ermee naar de keuken. Hij bakte de vis op zijn vel goudbruin aan beide kanten. Niet zeker of hij de vis wel gaar genoeg gebakken had, voelde Fionn eventjes met zijn duim.

'Au!' Wat was die vis heet! Een druppeltje visvet verbrandde Fionns duim. Zonder erbij na te denken, stak hij snel zijn

duim in zijn mond om de pijn te verzachten. O jee, hoe kon hij weten dat alle wijsheid van de wereld in dat ene druppeltje visvet zat?

Plichtsbewust bracht Fionn de bereide vis naar zijn meester. Maar toen Finegas in de ogen van de jongen een nieuwe glinstering zag, net als van de zalm in het water, wist hij dat er iets veranderd was.

'At jij van de vis?', vroeg hij geschrokken. Fionn schudde zijn hoofd en toonde zijn verbrande vinger.

Finegas zuchtte want hij begreep wat er was gebeurd. Hij was triest voor zichzelf, maar blij voor Fionn en schonk hem de ganse vis. Fionn at hem op, maar er gebeurde eerst niks. Pas toen hij zijn vingers aflikte en daarbij ook zijn duim, veranderde alles!

Zo gebeurde het dat Finegas weer gewoon gedichten schrijven ging. En Fionn? Die kon zijn leven lang alle kennis van de wereld gebruiken, zolang hij maar even zijn duim in zijn mond stak! (En dat is niet uit mijn duim gezogen!)

Hazelaar

CORYLUS AVELLANA

(Hazel)noten zijn goed voor de hersenen. Niet voor niets lijken sommige noten, zoals de walnoot, op twee hersenhelften! Elke dag wat noten eten, zorgt voor een beter geheugen. Ja, zo verzamel je dus alle wijsheid van de wereld!

Hazelnooten worden gezien als een symbool van vruchtbaarheid. Eén enkel nootje staat symbool voor een meisje, twee nootjes aan elkaar stellen een jongen voor. (Er is een gelijkenis...) Vroeger werd weleens gezegd dat een man sneller vader zou worden als hij drie hazelnooten in zijn broekzak stak. Hét perfecte huwelijgscadeau was dan ook een zak vol hazelnooten!

De Romeinen brandden tijdens de huwelijksnacht fakkels van hazelaar, zodat de eerste nacht van pasgetrouwen vredig (en vruchtbaar) zou verlopen.

In de middeleeuwen had de hazelaar geen al te beste reputatie. In die tijd werd op 1 mei een meiboom geplant aan

de voordeur waar jonge meisjes woonden. Die traditie moest geluk brengen. Meestal was de boom een berk. Maar in die tijd was het ook een schande als een meisje nog voor het huwelijk een jongen kuste. Deed ze dat toch, dan werd aan haar voordeur geen berk maar een hazelaar gezet, zodat iedereen het zou weten! Wat moet dat voor zo'n jong meisje een vreselijke schande geweest zijn!

Als er kinderen geboren werden zonder vader, dan waren het 'kinderen van de hazelaar'. Of als je buiten het huwelijk een relatie had, dan 'ging je in de hazelaar'.

Hoewel die symbolen en zegswijzen een schande betekenden, werd de hazelaar toch ook vaak als positief aangezien. Het hout werd gebruikt om wichelroeden te maken om water of metalen op te sporen. Men geloofde dat het magische krachten had, en geluk en bescherming bracht.

Zo ook in een van de eerste versies van het bekende sprookje Assepoester. In die versie mochten Assepoester en haar stiefzussen een geschenk kiezen dat de vader mee zou brengen van op reis. De stiefzussen wilden jurken en juwelen, maar Assepoester wou het eerste twijgje dat tegen de hoed van haar vader tikte. Dat was een hazelaartak.

Assepoester plantte die tak op het graf van haar moeder. Haar tranen vielen erop neer en al snel groeide er een stevige struik uit. Elke dag bracht Assepoester haar moeders graf onder de hazelaar een bezoekje. En op een dag is het uit die struik dat vogels met prachtige jurken komen aangevlogen. In een Duitse en Tsjechische versie komen Assepoesters jurken dan weer uit drie bijzondere hazelnoten.

Noten waren doorheen de geschiedenis belangrijk overwinteringsvoedsel. Maar ook jonge hazelaarblaadjes passen perfect in een slaatje. Of wat dacht je van de hazelaarkatjes? Die zijn heerlijk in een jasje van chocolade. Een voedzame praline, want het stuifmeel aan de katjes bevat veel eiwitten en vitaminen.

Hoewel de hazelaar door de wind wordt bestoven, verzamelen ook bijen het stuifmeel als er niks anders te vinden is. De hazelaar is een waardplant voor verschillende vlinders en de noten zijn belangrijk voedsel voor heel wat bosdieren.

Heb jij je ooit al eens afgevraagd hoe mensen vroeger hun tanden poetsten? Wel, een tandenborstel bestaat best al lang en werd vaak van hazelaar gemaakt! Een stukje tak werd aan één kant plat gekauwd tot er vanzelf borstelhaartjes aankwamen. Vergeet je eens je tandenborstel, zoek een hazelaar! Weg is het excuus om je tanden niet te poetsen... (Handig toch ook voor al die mensen die met vieze tanden stiekem 'in de hazelaar gingen'!)

DANSENDE BLAADJES IN DE WIND

... of waarom mensen zo sierlijk dansen

Toen de schepper de wereld had gemaakt met daarop de bergen, zeeën, bomen, kruiden en dieren, merkte hij dat er nog iets ontbrak. Een menselijk wezen, dat wou hij ook nog maken!

Alleen was de vraag:
uit welk materiaal?

Toen hij om zich heen keek, zag hij veel steen, genoeg om daarmee de klus te klaren.

Hij stapelde grote stenen op elkaar en blies er levenswind op om de geesten van de stenen wakker te maken.

De tot leven gekomen stenen mensen waren groot en sterk, maar ze liepen over de aarde zonder besef van hun eigen krachten. Ze waren dan ook echt van steen: hard en gevoelloos. Het kon hen niets schelen waar ze stapten en welk moois ze vertrappelden. Ze lieten grote verwoestingen achter, tot groot verdriet van hun schepper. Bezorgd om de aarde en alle leven erop, schudde de schepper de wereldbol tot alle stenen mensen in stukken neervielen. Ze lagen verspreid over het land als grillige rotsen.

De schepper bedacht dat hij mensen moest maken uit een heel ander materiaal. Uit iets dat beter zou passen. Toen

zag hij de es, een krachtige boom vol leven. Zijn soepele twijgen en sierlijke blaadjes wiegden heen en weer in de wind. De schepper twijfelde niet langer!

De essenhouten mensen werden het leven ingeblazen. Meteen deelden ze hun adem met alle andere levende wezens. Ze groeiden in harmonie met Moeder Aarde. Hun huid was zacht, hun voetstap voorzichtig. Hun ledematen waren soepel en sterk, net als essentakken.

En ze konden dansen zo sierlijk als de bladeren van de es in de wind.

